

Waarom Duitsland boft met bondspresident Gauck

Column

Columns - 24 december 2012 - Auteur: Sibrand de Boer

Staatsdominee, opa-Obama, burgerpresident. Aan welluidende kwalificaties voor Joachim Gauck ontbreekt het niet in Duitsland. Ook voor mij is hij één van de meest fascinerende persoonlijkheden in de recente Duitse politiek. Maar waarom eigenlijk?

Dat Gauck op 18 maart toch president werd, was voor hemzelf waarschijnlijk de grootste verrassing. Als tegenkandidaat van SPD en Groenen was Gauck in 2010 al een geduchte tegenstander voor Christian Wulff (CDU). De uit Oost-Duitsland afkomstige dominee was onder de bevolking populairder en werd meer moreel gezag toegedicht. Doordat ook politici van CDU en FDP ontevreden waren over de nominatie van Wulff, één van Merkels kroonprinsen, waren er drie stemronden nodig om hem president te maken. Minder dan twee jaar later moest hij wegens de verdenking van belangenverstremming aftreden.

SPD en Groenen hadden de keuze voor een opvolger snel gemaakt: ze nomineerden de partijloze Gauck opnieuw. Alleen hij kon het beschadigde ambt van president weer aanzien geven, aldus de oppositie. De FDP zag haar kans schoon om kanselier Merkel een loer te draaien en verklaarde zich tijdens een wonderlijk potje coalitiepoker ook voor Gauck. Merkel moest Gauck toen wel bellen, die direct naar Berlijn kwam. Geëmotioneerd zat hij ineens als toekomstig bondspresident naast Merkel op de persconferentie. Alles was zo snel gegaan dat hij niet eens tijd had gehad om zich op te frissen, vertelde hij de verzamelde pers.

De beëdiging vond plaats op 18 maart, de dag dat er in 1990 voor het eerst vrije verkiezingen in de DDR waren en Gauck lid werd van het eerste en laatste democratische parlement in de DDR. "Wat een mooie zondag", sprak Gauck 12 jaar later geroerd na zijn beëdiging als president.

Het spreekt voor Gauck dat hij niet bang is om zijn emoties te laten zien. Twee jaar geleden hoorde ik hem op de Duitse ambassade voorlezen uit zijn memoires. Gauck koos er bewust voor om dominee in de socialistische en seculiere DDR te blijven, ook al leed zijn gezin daar onder. Zijn kinderen mochten niet studeren en een aantal verlieten in november 1987 het land. "Het deed pijn dat ze zo vlak

voor kerst weg moesten. Het voelde als de dood”, zei Gauck waarna de tranen hem in de ogen sprongen. Hij kent repressie en onderdrukking en het maakte hem tot een groot voorvechter van de vrijheid.

Gauck staat haast symbool voor de geschiedenis van het verenigde Duitsland. Dat komt ook doordat hij vanaf 1990 tien jaar lang leiding gaf aan de BStU, de instantie die de kilometerslange archieven van de Oost-Duitse geheime dienst Stasi beheert. Als parlementariër had hij tijdens de laatste maanden van de DDR gepleit voor de opening van de archieven. Alleen zo kon volgens Gauck echte verzoening op gang komen.

Sibrand de Boer is redacteur van Duitslandweb en studeerde Duitslandstudies aan de Universiteit van Amsterdam.

De grote verdienste van de eerste negen maanden van Gauck als president ligt voor mij in het contrast met zijn voorganger Wulff. Gauck is retorisch veel sterker en empathischer. Tijdens lastige optredens zoals een toespraak in Nederland op Bevrijdingsdag of een dienstreis naar Israël weet hij precies de goede toon te treffen. Wulff was een partijpoliticus, gepokt en gemazeld binnen de CDU en gewend om met meel in de mond te praten. Het presidentschap overviel hem en het leek alsof Merkel een concurrent wegpromoveerde. Wulff deed het wel goed onder immigrantengroepen die blij waren dat hij de islam als onderdeel van Duitsland zag.

Gauck ziet zichzelf in eerste instantie als burger, al heeft hij een verdacht goede neus voor symboolpolitiek. Na zijn aantreden bracht hij zijn eerste bezoek aan Polen, een land waarmee Duitsland een door het verleden beladen relatie heeft. Tijdens het jaarlijkse zomerfeest van de bondspresident nodigde Gauck dit jaar vooral burgers uit, in plaats van vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en de pers zoals zijn voorgangers deden. Ook de rol van sponsors op het feest werd teruggedrongen. Een dure reeks portretten van zijn voorgangers, die door Wulff in opdracht gegeven waren maar door de meeste bezoekers als lelijk werden ervaren, liet Gauck in een achterkamertje ophangen.

Charisma, een roerend levensverhaal en een neusje voor symboliek maken Gauck tot een mediagenieke president en de meest geliefde politicus in Duitsland. Ook ik heb hem daarom hoog in het vaandel staan, maar belangrijker vind ik dat een president als Gauck laat zien dat democratie en vrijheid niet vanzelfsprekend zijn. In de Nederlandse politiek mis ik een dergelijke morele autoriteit. Wulff bestelde ooit speciale manchetknopen met de adelaar van de Bondsrepubliek. Hij heeft ze nooit gedragen en ik zou dat ook als een teken van teveel Duits bewustzijn

hebben gezien. Maar Gauck mag ze van mij dragen, in volle glorie. Dus bij deze mijn kerstwens: Beste mijnheer de bondspresident, wilt u nog eens bij ons komen preken? Met manchetknopen?

Dit is deel 1 van de columnserie waarin de redacteurs van Duitslandweb rond Kerst en Oud en Nieuw hun persoonlijke commentaar geven op een opvallende gebeurtenis in 2012.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/2639/waarom-duitsland-boft-met-bondspresident-gauck>